

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет іноземної філології
Історичний факультет

СХОДОЗНАВСТВО. АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Тези доповідей
I Міжнародної науково-методичної конференції
20 березня 2020 р.*

Харків – 2020

УДК 81'243
ББК 81.2
С91

Укладачі: Н.В. Руда, Л.М. Ямпольська

Організаційний комітет конференції:

І.Ф. Прокопенко – академік НАПН України, доктор педагогічних наук, ректор (голова);

Ю.Д. Бойчук – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи ХНПУ імені Г.С. Сковороди (заступник голови);

Хошіно Юічі – Другий секретар Посольства Японії в Україні (заступник голови).

Сходознавство. Актуальність та перспективи. Тези доповідей I Міжнародної науково-методичної конференції, 20 березня 2020р. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. – 258 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 4 від 15.06.2020р.

До збірника увійшли тези доповідей, присвячені проблемам східної філології, освіти та виховання, методики викладання сходознавчих дисциплін, перекладу, літературознавства, історії, економіки, політики, соціуму країн Сходу. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних та історичних спеціальностей.

Видано за рахунок укладачів

©Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
© Н.В. Руда, Л.М. Ямпольська

ЗМІСТ
ФІЛОЛОГІЯ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Криворучко С.К. Метафоричність у романі Мо Яня 莫言 «Великі груди, широкі сідниці» 丰乳肥臀.....	8
Санатуллах Басам. Історичні передумови розвитку перської мови (تاریخی پیشینه) (فارسی زبان).....	10
Бикова І.А., Скразловська І.А. Символічне значення кольорів в культурі народів Сходу.....	13
Жукова К.Є. «Мислення через ієрогліфи» - феномен традиційної культури Китаю.....	15
Завгородня О.С. Епічна поема Абулькасіма Фірдоусі «Шах-Наме».....	16
Сєкіна Н.Д. Стилiстично-емоційна забарвленість гендерно маркованих фразеологізмів.....	19
Ван Сяоцянь. Проблема перекладу класических китайських текстів на мови країн Заходу.....	20
Ажнина Л.А. Особливості транслітерації деяких китайських імен власних.....	21
Ковальова В.В. Фонетичні особливості шанхайського діалекту.....	23
Коляда А.В. Особливості використання пекінізмів на лексичному рівні у п'єсі Лао Ше «Чайна».....	24
Мілова Д.І. Аспекти китайських дієслів у відображенні української мови.....	27
Проша О.Є., Мараховська О.В. Іранська каліграфія.....	28
Ситнікова В.А. Функціонування графеми «доц» у складених ієрогліфах.....	29
Субота І.А. Образ минулого у новелах Лейли аль -‘Усман.....	32
Сусленко А.М. Особливості походження іранських прізвищ.....	34
Фотеску І.В. Проблематика використання наголосу мови та складу в сучасній японській мові.....	35
Шапаренко Е.Е. Стилiстичні особливості китайських текстів публіцистичного стилю.....	37
Юрченко М.Е. Відмінності між японським і українським діловим листуванням.....	38

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СХІДНИХ МОВ

Руда Н.В. Аналітичне читання як один з засобів формування китайськомовної компетентності студентів.....	40
Ахмад О.Р. Кейс-метод (Case Study) як форма інтерактивного навчання арабської мови.....	41
Компанієць О.В., Баличева В.М. Використання гаджетів та досягнень новітніх технологій при вивченні івриту.....	43
Андрєєва Ю.В. Дослідження мотивації студентів до вивчення китайської мови та методи її підвищення.....	44
Копилова Н.А. Переваги навчання китайської лексики у середній школі за допомогою наочних засобів навчання.....	47
Локшина Ю.Г. Методика викладання японської мови як дисципліна вільного вибору студентів.....	48
Подгорний Г.В. Спецкурс «Вступ до сходознавства» в гімназії.....	50
Сєгада Ж.П. Література Японії в освітньому процесі Київської гімназії східних мов №1.....	53
Ткаченко О.І. Науково-педагогічні підходи до навчання китайської мови учнів Київської гімназії східних мов №1.....	55
Дмитрієва А.В. Порівняльний аналіз підручників «DISCOVER CHINA» та	

СИМВОЛІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРІВ В КУЛЬТУРІ НАРОДІВ СХОДУ

Бикова Ірина Алімджанівна, кандидат філологічних наук, доцент

Скразловська Ірина Анатоліївна, доцент кафедри східних мов

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Брент Берлін та Пол Кей у своєму класичному дослідженні кольорів «Основні колірні терміни: їх універсальність та еволюція», опублікованому в 1969 р., припускають існування кольорових універсалій, «які співвідносяться з історичним розвитком усіх мов у такий спосіб, який можна назвати еволюційним» (1, с. 2-3). Як пояснюють дослідники, збільшення кількості основних колоративів можна розглядати як частину загального збільшення словникового запасу та як відповідь на інформаційно багатше культурне середовище, бо позначення кольорів виникли не набагато пізніше самої мови, тому «асоціації, пов'язані з ними, глибоко вкоренились у свідомості будь-якої нації» (2, с. 69).

Мета цієї статті – порівняти деякі символічні значення основних п'яти кольорів таких східних культур, як турецька, японська і китайська з погляду втілення певного аспекту культури народу.

Розглянемо конкретні кольори.

Білий (*ак*) у тюркській культурі символізував чистоту, благородне походження, велич, святість, старість, мудрість. Серед гунів, яких вважають предками тюрків, він також позначав владу і справедливість. Аристократична еліта під час війни носила білий одяг та їздила на конях священного білого кольору. (Згадаємо широковідомий в'їзд султана Фатіха Мехмета у завойований Константинополь на білому коні). Головні убори та прапори знаті були білими. Білий колір був символом заходу, у зв'язку з цим існує гіпотеза про те, що тюркська назва Середземного моря *Акденіз – Біле море* не є випадковою (3, с. 1).

У китайській мові білий колір, як і в турецькій, співвідноситься із заходом, а за порою року – з осінню. Проте, як і в японській мові, він має траурну конотацію. Так, наприклад, у Китаї конверт білого кольору з грошима вручають сім'ї померлого для підтримки, біла прикраса у волоссі жінки – свідоцтво трауру, подарунки не варто загортати у білу упаковку тощо, і навіть біла сукня японської нареченої пояснюється тим, що вона померла для своєї сім'ї. Щоправда, в японській культурі білий колір також означає вірність, невинність, тому асоціюється з білою сніговою шапкою гори Фудзі і є знаком перемоги в сумо, а значить і у житті.

З давніх часів у тюркських народів білий колір вважався кольором добра, а чорний – кольором зла. У міфології алтайських тюрків *Ак Ата-Білий батько*, як і Адам, був прабатьком людства. У епічних оповіданнях тюрків-огузів *Ак Хан - Білий хан* є законним правителем благородного походження. І, навпаки, батько Огуза *Кара Хан - Чорний хан* представлений як жорстока людина, яка виступала проти ісламу. Бінарна опозиція *біле/чорне* також відображається в опозиції «верхівка суспільства (*біла кістка*) / прості люди (*чорна кістка*)».

Чорний (*kara*) в тюркській культурі мав деякі негативні конотації, якими люди наділяли цей колір: *kara günler* – чорні дні, *kara bayram* – скорботний (чорний) день, *kara haber* – погані (чорні) новини, *kara yüzlü* – недоброчесна людина (людина з чорним обличчям). Однак, крім негативних конотацій, у тюркській міфології виділяють такі метафоричні значення чорного кольору: великий, головний, потужний, сильний, грізний, страхітливий (4, с. 7). Наприклад, високі, величні гори часто називають *Karadağ – Чорна гора*.

В Японії чорний в багатьох випадках натякає на підозрілість, зло, провину, злочинну діяльність. Це і людина з чорною душею, і відмітка про поразку у сумо, звідки конотація програшу, невдачі. Запозиченням вважається траурна конотація – чорний, траурний одяг. Що стосується китайської культури, то чорний колір, як і у давніх тюрків, співвідноситься з Північчю, а за порою року – із зимою, а також асоціюється з вченістю і

освітою і є загальноприйнятим одягом вченого-книжника і учня. Особливе місце приділяється тут кольору *сюань* - чорний з червоним відтінком, що має значення «таємничий», «сокровенний».

У світогляді багатьох народів головним кольором є **червоний**. Так, у Японії і Китаї червоний вважається кольором святих, адже для китайців і японців сонце – червоного кольору. В Японії стіни храмів, священні ворота торії здавна фарбують у цей колір. Навіть національний прапор відображає важливу роль червоного у японській культурі. Вважалося, що це колір правителів і колір, який приносить удачу.

Відповідно до символіки Півдня, *хун* – червоний колір – в Китаї символізує буянню життя в усіх його проявах: радість, урочистість, успіх, вдача, добрі побажання. Проте слово *хун* може містити тисячі відтінків від темно-рожевого до пурпурного, що значно розширює його семантичне поле. Тому у найбільш радісні моменти життя китайці віддавали перевагу червоному одягу, який передає життєву силу сонця і вогню, приносить удачу у будинок, відганяє злих духів. Червоний колір як маркер радісних подій особливо проявляється у новорічній атрибутиці: *ті хунсіцзи* – наклеювати червоні щасливі ієрогліфи; *сунхунбао* – дарувати червоний конверт з грошима. А з моменту створення у 1949 році КНР червоний колір символізує собою комунізм, революцію і звільнення.

Тюрки мали для позначення червоного кольору два слова: *al* та *kızıl*. Матеріальні відповідники червоного – вогонь та дах. У давніх тюрків був культ бога вогню, який звався *Al Ruhı* – *Червоний дух* або *Al Ateş* – *Червоний вогонь*. Вважається, що використання червоних прапорів у давньтюркських державах також є відображенням цього культу. Таким чином, червоний колір був символом сили, агресії та збудження, тому у тюркській міфології очі героїв були червоними. Крім того, подібно Японії і Китаю червоний колір вважався священним у тюркській культурі – стародавні туркмени носили червоні головні убори (тобто та частина одягу, яка є найближчою до неба і богів), а в деяких діалектах слово *al* зберігає значення «великий», «вищий», «всесильний» (5, с. 8).

Для тюрків червоний також був кольором Сонця, небесного вогню, джерела сили та енергії. Коли сонце сходить і заходить, воно фарбує небо у червоний – «*ğöğün kızılığı*». Час заходу і світанку був священним часом, коли тюрки молилися. У турецьких традиціях червоний для дівчинки – це колір щастя і зрілості, а також колір весільної кімнати для молодят. У «Книзі Деде Коркута» наречений і наречена одягають червону сукню, як це спостерігається і у китайській традиції.

Слово *gök* в тюркських мовах позначало **синій** (блакитний) колір, семантика якого також містила значення зеленого (*göğermek* – *зеленіти*). У тюркській традиції зелений колір були символом природи, молодості та життя. Як ми знаємо, зелений колір під час ісламської епохи також набув певного духовного значення і став кольором роду пророка Мухаммеда. Давні тюрки поклонялися богу неба (*Gök Tanrı*), в результаті синій отримав конотації «великий», «піднесений». У тюркській міфології обличчя святого мало синій колір. Більше того, *Gök Boru* або *Vozkurt* (*Синій/небесний/сірий вовк*), описаний в епосі «Огуз-хан», який, як вважалося, показав тюркам дорогу до їхньої нової батьківщини, був посланий богом неба чи був самим богом, втілений у тіло вовка. Пізніше синій колір набув конотацій зрілості та досвіду.

Однією з характерних особливостей сприйняття японцями кольорів також є поєднання синього/блакитного та зеленого під однією загальною назвою – це колір живої природи, який має велику кількість універсальних конотацій – від образів блакитного неба, синього моря до зеленої рослинності. Символізує він і батьківську турботу, адже море, оточуючи Японські острови, вважається захисником Японії.

Для китайців синьо-зелений колір за етимологією ієрогліфа *цин* є кольором листя дерев і символізує чистоту, свободу від забруднень і здоров'я. Наприклад, зелені овочі – це чисті овочі, зелені публікації – матеріали без забороненого контенту. Проте словосполучення «*зелений капелюх*» має у китайців негативну конотацію подружньої невірності.

Жовтий (*sarı*) мав неоднозначні смислові конотації в тюркській культурі. Як зазначає турецький дослідник Решат Генч, золотий відтінок жовтого кольору (*altın sarısı*) уособлював багатство, правління, вченість, центр світу (6, с. 32). За часів Ченгіз-хана жовтий став символом державності: ставка Бату-хана називалася *Sarı Ordu* (*Жовта Орда*), що згодом була перетворена на *Altın Ordu* (*Золота Орда*). Назва Алтайських гір, які вважаються священними серед шаманів, походить від двох слів: *алтин* (*altın*) - «золотий» і *тай* (*tağ*) – «гора».

З іншого боку, у тюркських епосах жовтий колір був символом хвороби та нещастя. У тюркських казках жовтий дракон уособлював підозру та погані почуття, а казковим героям, щоб довести свою силу та мужність, доводилось боротися з цією твариною. Однак жовтий часто використовувався в описах природи та весняних квітів.

Ключовим культурним значенням жовтого кольору в Китаї є його імператорське призначення. *Хуанді* – так звали легендарного Жовтого імператора. А словосполучення *huang rao jia shen* – «носити жовтий одяг», означає визнати, що людина зійшла на трон. Китайські імператори жовтий колір використовували виключно для себе, а сторонніх, що наважувалися його носити, негайно засуджувати до смерті. У Японії жовтий колір теж є кольором золота і влади, тому тільки верховній знаті належало носити одяг подібних відтінків. Крім того, жовтий колір символізує щирість і відкритість людини, грім, блискавку і землю.

Як бачимо, порівняльний аналіз шести основних кольорів в турецькій, японській і китайській мовах показує як загальні, так і специфічні риси в символіці цих давніх, самотніх культур. Однак цей огляд не претендує на відображення всієї повноти проблем, пов'язаних з вивченням символіки кольорів, але ще раз доводить, що колоративи можуть бути культурними маркерами.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Berlin, V.-Kay P. Basic Colour Terms: Their Universality and Evolution. – University of California Press. – 1991.
2. Левченко А.О. Конотативні значення назв кольорів у японської мові // Проблеми сходознавства в Україні. – Харків, 2005. – С.69–73.
3. Heyet C. Türklerin Tarihinde Renklerin Yeri, Nevruz ve Renkler // Türk Dünyasında Renkler İkinci Bilgi Şöleni Bildirileri, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. – Ankara, 1996. – Електронний режим доступу: www.akmb.gov.tr.
4. Габышева Л.Л. Слово в контексте мифопоэтической картины мира (на материале и языке культуры якутов) // Автореферат диссертации. – Институт высших гуманитарных исследований Российского государственного гуманитарного университета. – М., 2003.
5. Üster M. Y. Türk Mitolojisinde Al Rengi. – Електронний режим доступу: www.blogcu.com.
6. Genç R. Türk İnanışları İle Milli Geleneklerinde Renkler ve Sarı, Kırmızı, Yeşil. – Ankara, 1997.

«МИСЛЕННЯ ЧЕРЕЗ ІЄРОГЛІФИ» - ФЕНОМЕН ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КИТАЮ

Жукова Катерина Євгенівна, к.ф.н., доцент кафедри східних мов
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Багато лінгвокультурних явищ традиційної і сучасної культури Китаю тісно пов'язані з ієрогліфічною писемністю. Серед найбільш відомих та поширених можна навести ієрогліфічні загадки, парні написи з використанням прийому розбивання та з'єднання ієрогліфа, акровірши та інше. В своїй роботі 汉字修辞研究 Цао Шичжу проаналізував 9 різних стилістичних прийомів, що зустрічаються в художній літературі,

Сходознавство. Актуальність та перспективи. Тези доповідей
I Міжнародної науково-методичної конференції

Відповідальний за випуск: (Руда Н.В.)

Комп'ютерна верстка: Петрищева О.В.

Коректор: Коробкіна І.М.

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори

Підписано до друку   Формат   Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум. друк. арк.

Обл.-вид. арк.   Зам №   Тираж   прим.   Ціна договірна.